

Izvajanje glasbenih dejavnosti v romskem predšolskem oddelku in odzivi otrok

Gašper Gole in doc. dr. Barbara Kopačin, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem

Romi so skupina ljudi, ki so kot nomadi pred stoletji prišli tudi na območje Slovenije. Kljub že zgodovinski prisotnosti med Slovenci se niso uspeli integrirati v družbo. Ovire pri tem jim predstavlja lasten jezik in stereotipi, ki jih spremljajo že desetletja.

Namen raziskave je preko opazovanja ugotoviti, ali predšolski romski otroci sprejemajo glasbene dejavnosti, povezane s slovenskimi pesmimi za otroke, kako se odzivajo ob poslušanju otroških pesmi s slovenskim besedilom ter kakšna je njihova ustvarjalnost znotraj glasbenih dejavnosti. Opazovanja so potekala v razponu dveh mesecev znotraj heterogene vrtčevske skupine romskih otrok drugega starostnega obdobja. Končna opažanja so pokazala, da so predšolski romski otroci zelo dovtetni in visoko motivirani za različne glasbene dejavnosti. Imajo dobro razvit ritem in smisel za poustvarjanje. V glasbi uživajo in ta je, po besedah vzgojiteljice, del njihovega vsakdana tudi v njihovem domačem okolju.

Ključne besede: Romi, predšolski otroci, glasba, slovenski jezik, integracija, odzivnost

TEORETIČNA IZHODIŠČA

Izvor Romov

Po različnih teorijah naj bi Romi na ozemlje Evrope prišli preko dveh poti. Romi naj bi iz Indije najprej potovali preko Kabulistana (sedanji Kabul, ki je provinca Afganistana), Irana in Armenije, nato pa naj bi se naselili na ozemlju takratnega Bizantinskega cesarstva. Nekatere skupine so se tako naselile v arabskih državah, druge pa so nadaljevale pot preko Sirije v Egipt in severno Afriko, od tam pa preko Gibraltarja v Evropo. Drugi del preseljevanja naj bi potekal preko Grčije in Armenije, ki sta bili pomembni točki pri selitvi iz vzhoda na zahod oziroma na evropski kontinent. Predvsem v Armeniji naj bi Romi (večje skupine) ostali daljši čas, kar se še danes odraža v njihovem jeziku, ki vsebuje določene armenske besede. Okrog leta 1350 so se po skoraj celotnem območju Grčije pojavila barakarska naselja, ki so po velikosti že spominjala na manjša mesta. Ta naselja naj bi pripadala novo naseljenim romskim skupinam, ki so se od tod postopoma naselili po vsej srednji Evropi (Brizani-Traja 2000).

Na slovensko ozemlje so se Romi naselili iz treh smeri. Preko Hrvaške so prišli Romi, ki danes poseljujejo območje Dolenjske, iz Madžarske prekmurski Romi in iz smeri Avstrije gorenjski Romi oziroma Sinti. Prva pisana omemba Roma na slovenskih tleh se je pojavila leta 1387 v zagrebški škofijski sodni kroniki, v kateri je omenjen Cigan iz Ljubljane. Na območje Slovenije so se Romi naseljevali v manjših skupinah oziroma rodovnih skupinah. K temu, da so se na tem območju tudi bolj ali manj ustalili in prekinili tradicijo nomadskega življenja, je pripomoglo več ukre-

pov takratne avstro-ogrske cesarice Marije Terezije. Z ukrepi je želela doseči asimilacijo Romov med nemško (večinsko) prebivalstvo (Brizani-Traja 2000).

Romi in glasba

Natančnih podatkov ali pisnih zgodovinskih virov o romski glasbi ni, saj je za romsko kulturo značilno, da ne uporablja pisane besede. Vsa kultura, ki so jo Romi ohranili do danes, se je prenašala z ustnim izročilom, prvi zapisi pa so nastali v zadnjem stoletju. Nomadski Romi, ki naj bi v Evropo prišli iz severne Indije, naj bi bili – ob nekaterih ostalih tradicionalnih romskih poklicih – predvsem glasbeniki in plesalci, imeli so tudi lastne karnevale in cirkuse. Potovali so iz kraja v kraj in si služili kruh z zabavanjem ljudstva. V 18. in 19. stoletju pa je narastlo zanimanje za romsko glasbo v srednjem družbenem sloju; predvsem so se zanje zanimali aristokrati, ki so Rome vabili na svoje dvorce. Tu se je zgodil stik klasičnih glasbenikov (skladateljev) z Romi in njihovo glasbo. Romska – oziroma takrat še ciganska – glasba in kultura sta tako posredno vplivali tudi na takratne klasične glasbenike in s tem na razvoj in oblikovanje klasične glasbe, kot jo poznamo danes. Med največje skladatelje, na katere je vplivala romska glasba, tako spadajo: Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven, Johan Nepomuk Hummel, Franz Schubert, Johannes Brahms, Carl Maria von Weber in Franz Doppler. Še posebej pa je romska glasba vplivala na Franza Liszta, čigar dela so vsebovala značilnosti glasbe potujočih romskih skupin (Brizani-Traja 2000).

Tradicionalna romska glasba je po izvoru Indijska, v njej se prepletajo glasbene kulture različnih dežel, preko katerih je romsko ljudstvo potovalo skozi stoletja. To daje romski glasbi prepoznavnost in posebno mesto v zgodovini glasbe. Sama glasba je sestavni del življenja in duha romskega naroda. Pesmi so v

večini dialog z Bogom, z življenjem, usodo in smrtjo. Izraziti ritem, ki je značilen za romsko glasbo, odraža ritem misli in dihanja ter ritem srca. Muzikologi se strinjajo, da je njihova interpretacija glasbe strastna in sentimentalna, kar se ujema z reko »Amare gila si dukhade«, ki ga najdemo v romski kulturi, kar v prevodu pomeni »Naše pesmi so naše bolečine« (Brizani-Traja 2000).

Na slovenskem ozemlju so bili najbolj znani romski glasbeniki v Prekmurju, kjer se je razvila tudi edina romska vaška godba, imenovana Banda. Zanimivi so tudi matični zapisi z Gorenjske, ki pričajo o tem, da so bili Romi (Sinti) na tem območju tudi poklicni glasbeniki oziroma so se z igranjem in petjem preživljali ali pa so jih ljudje najbolj prepoznali po teh lastnostih. Le pri gorenjskih Sintih so bili najdeni zapisi iz matičnih knjig o romskih glasbenicah, imenovanih godbenice. Na Dolenjskem se Romi godbeniki niso naselili, obstajali naj bi le redki posamezniki, ki so igrali na svatbah. Pri vseh Romih na slovenskem ozemlju, ne glede na regijo, pa se danes čuti močan vpliv popularne glasbe. V Prekmurju večina romskih otrok, ki se ukvarja z glasbo, obiskuje državno glasbeno šolo. Med vsemi, tako na Gorenjskem kot v Prekmurju, sta najbolj priljubljena inštrumenta kitara in harmonika (Štrukelj 2004).

Vključenost v izobraževanje

Iz poročil in statistik je mogoče razbrati, da je vključenost predšolskih romskih otrok v vrtce občutno nižja od vključenosti predšolskih romskih otrok v osnovnošolsko izobraževanje. Razlog za to je mogoče iskati v kasnejšem spodbujanju vključevanja romskih otrok v vrtce kot v osnovno šolo (Tancer 1994). Danes so lahko romski otroci v vrtce vključeni na tri načine. Najprej so se romski otroci vključevali v redne oddelke vrtcev, kasneje pa so (glede na število otrok, interesov vrtca in občine) nastali tudi ločeni romski oddelki, namenjeni le romskim otrokom, ali celo povsem romski vrtci (Kostelec in Pravne 2009).

Enota Romano vrtca Mavrica Trebnje, ki je namenjena izključno romskim predšolskim otrokom druge starostne skupine (od treh do petih let), se nahaja sredi romskega naselja Vejar pri Trebnjem. Enota sestavlja ena vrtčevska skupina, v kateri sta zaposleni vzgojiteljica in pomočnica. V vrtec je bilo v letu 2017/2018 vpisanih 22 romskih predšolskih otrok, od katerih vrtec redno obiskuje do dvanajst otrok. Obisk je največji v začetku šolskega leta, po novem letu in v pomladanskih mesecih pa začne obisk vrtca upadati – vrtec redno obiskuje v povprečju le še pet do deset otrok. Dnevna rutina romske vrtčevske skupine se nekoliko razlikuje od ostalih skupin v vrtcu Mavrica Trebnje. Enota se odpre ob osmi uri zjutraj. Po odprtju vrtca se na ograjenem igrišču otroci zbirajo in igrajo do desete ure. Večina otrok pride po deveti uri, nekateri tudi samostojno, brez spremstva staršev. Približno ob deseti uri se skupaj z vzgojiteljico odpravijo v igralnico, kjer imajo zajtrk, ki traja približno

dvajset minut. Po zajtrku se otroci zberejo v jutranjem krogu; če večina otrok, ki redno obiskujejo vrtec, pride v vrtec pred deseto uro, imajo jutranji krog tudi pred zajtrkom. Po jutranjem krogu sledijo skupne aktivnosti, ki jih vodi vzgojiteljica. Velik poudarek je na pogovoru in branju oziroma pripovedovanju, da imajo otroci čim več možnosti biti v stiku s slovenskim jezikom. Po končanih dejavnostih je otrokom na voljo prosta igra v igralnici do kosila, ki je približno ob dvanajsti uri. Nekaj otrok po kosilu in tudi že prej odide domov, tudi tokrat določeni (večinoma starejši) samostojno, brez spremstva staršev. Sledi prosta igra na igrišču ali v igralnici, občasno tudi vodene aktivnosti oziroma priprave za na primer prireditve in različne ostale nastope. Enota se zapre ob štirinajsti uri, ko vzgojiteljica in pomočnica pričakata starše/strice/tete, ki pridejo po otroke. V primeru, da starši določenih otrok ne pridejo iskat, jih vzgojiteljica in pomočnica sami pospremita do doma v romskem naselju.

EMPIRIČNI DEL

Problemi, namen in cilji

Dolenjski Romi, ki se jih zaradi njihovega domnevnega izvora imenuje tudi "hrvaški cigani", naseljujejo več dolenjskih krajev oziroma okolico le-teh. Mednje spadajo Žabjek, Šmihel v Novem mestu, Gline pri Velikem Gabru, Grosuplje, Ivančna Gorica, Kočevje z okolico, Krško z okolico, Brezje (Koželj 2009).

Kljub lokalni izoliranosti in pogosto zaprtosti posamezne romske skupnosti jih združuje romska kultura, ki se ne razlikuje bistveno glede na to, ali govorimo o prekmurskih, dolenjskih Romih ali Romih, ki živijo izven območja Slovenije. Zanj sta značilna romska glasba in ples, ki sta sestavni del romskega življenja. Romska glasba s svojo izrazito melodiko in ritmom ohranja značilno romsko kulturo, ki je v zgodovini vplivala tudi na razvoj in usmeritev klasične glasbe, kot jo poznamo danes (Štrukelj 1999).

Namen raziskave je v pedagoški praksi preko izvajanja glasbenih dejavnosti preveriti, ali predšolski

romski otroci reagirajo na zvočno kuliso slovenskih pesmi za otroke, kakšna je njihova ustvarjalnost pri oblikovanju instrumentalne spremljave in kako sprejemajo glasbene dejavnosti, ki so povezane s slovenskimi pesmimi za otroke.

Raziskovalna vprašanja

Z raziskavo želimo odgovoriti na tri raziskovalna vprašanja:

RV 1: Ali predšolski romski otroci ob igri reagirajo (telesni odziv) na zvočno kuliso slovenskih pesmi za otroke?

RV 2: Kakšna je ustvarjalnost predšolskih romskih otrok pri oblikovanju instrumentalne spremljave pri petju slovenske pesmi za otroke?

RV 3: Kako romski otroci sprejemajo glasbene dejavnosti, povezane s slovenskimi pesmimi za otroke?

Raziskovalni vzorec

V raziskavo je bilo vključenih do 8 predšolskih romskih otrok starosti od 3 do 5 let (druga starostna skupina). Vsi otroci, vključeni v raziskavo, obiskujejo isto romsko vrtčevsko skupino in se med seboj že poznajo.

Spol / starost	3 leta	4 leta	5 let
dečki	1	2	1
deklice	0	3	1

Preglednica 1: Število udeležениh otrok v raziskavi glede na spol in starost

Pri raziskavi smo bili omejeni glede števila udeležениh otrok, saj je v romski oddelek vrtca Mavrica Trebnje vpisanih 22 romskih otrok, od katerih jih manj kot polovica redno obiskuje vrtec.

Postopek zbiranja podatkov

V romski vrtčevski skupini vrtca Mavrica Trebnje smo izvedli 5 glasbenih delavnic, pri katerih so otroci preko različnih dejavnosti poslušali, izvajali, spremljali in se učili slovenskih otroških pesmi.

V prvem delu glasbene delavnice je bila otrokom na voljo prosta igra, ki je trajala 20–30 minut. Med tem so se v ozadju preko vnaprej pripravljenega ozvočenja (CD-predvajalnik) predvajale slovenske pesmi za otroke, ki so ustvarjale zvočno kuliso. Otroke smo med prosto igro opazovali in bili pozorni na čustvene reakcije, kot so na primer smeh, jeza, žalost in tudi ostale, za katere smo bili lahko prepričani, da so posledica poslušanja predvajane glasbe. Prav tako smo bili pozorni na pripevanje, spontano petje, gibno izražanje, izražanje ritma preko giba (udarjanje po mizi, z nogo ob tla ipd.)

ali z zlogi, pozorno poslušanje oziroma kakršne koli odzive, ki so bili vezani na zvočno kuliso in preko katerih smo lahko razbrali ali sklepali o trenutnem počutju otroka (ugodje, stres, frustracija, veselje). Pri kategorizaciji stopnje odzivanja posameznega otroka smo si pomagali z opazovalnim listom oziroma tabelo za določanje stopnje odzivanja.

V drugem delu glasbene delavnice so otroci sodelovali pri različnih glasbeno-didaktičnih igrah, pri katerih so po potrebi uporabili tudi glasbene instrumente iz Orffovega instrumentarija. Po končani dejavnosti smo si zapisali opažanja o odzivih otrok na izvedeno dejavnost.

V tretjem delu glasbene delavnice so se otroci učili nove, njim še neznane slovenske otroške pesmi. V tretjem delu pa so z vsako novo izvedbo glasbene delavnice najprej ponovili pesem, ki so se je naučili na prejšnji delavnici. Če so si pesem brez večjih težav zapomnili, so pričeli z učenjem nove pesmi, ritmične izreke besedil ali plesa.

Pri vsaki glasbeni delavnici smo bili pozorni na odzive vseh otrok iz skupine. Uporabili smo jih kot vzorec za ugotavljanje odzivov na aktivnosti, povezane s slovenskimi otroškimi pesmimi. Ves čas smo si izpisovali morebitne reakcije in komentarje, vezane na glasbo, ki jo poslušajo/izvajajo/se je učijo. Po izvedeni dejavnosti smo zapisali tudi odzive otrok po doživljajski pavzi in po podani informaciji, da je dejavnost končana. S pomočjo lastnih anekdotskih zapisov smo analizirali odzive otrok na določeno glasbeno dejavnost oziroma pesem, ki je bila v dejavnosti uporabljena. Na tak način smo med seboj lahko primerjali tudi odzive in komentarje na dejavnosti ali na posamezno pesem med prvo, drugo, tretjo, četrto ali peto izvedbo glasbene delavnice ter s tem čustvene odzive, sprejemanje in usvajanje slovenskih pesmi za otroke.

Ugotovitve in interpretacija rezultatov

- Reagirane predšolskih romskih otrok ob igri na zvočno kuliso slovenskih pesmi za otroke

Tekom izvajanja vseh petih glasbenih delavnic smo pri večini otrok, vključenih v raziskavo, opazili visoko stopnjo odzivanja na zvočno kuliso slovenskih pesmi za otroke z ozirom na lestvico za ocenjevanje odzivanja. Pogosteje neodziven ali manj odziven je bil le deček F2, a je po besedah vzgojiteljice razlog za to njegova nedavna vključitev v vrtec in starost, saj je v skupini najmlajši. Vsi ostali pa so bili označeni kot odzivni ali zelo odzivni. Občasno so se tudi pri njih pojavljala manjša odstopanja oziroma odvrnitev pozornosti od poslušanja k igri. Pogosto se je zgodilo, da je posamezni otrok začel dokaj glasno komunicirati z enim izmed vrstnikov ter s tem nekoliko zmotil ostale otroke, ki so prav tako prenehali s poslušanjem predvajanih pesmi. Zgodilo se je tudi, da je celotna skupina prenehala s poslušanjem, ko sta se dva izmed otrok začela prepirati. Postala sta tako glasna, da sta preglasila

predvajano glasbo, kar je močno zmotilo tudi ostale otroke, ki so prav tako postali glasni, nekateri celo nejevoljni. Poudariti pa moramo, da se je vsak tak incident v kratkem času tudi razrešil (najpogosteje so se otroci umirili sami, le enkrat je bilo potrebno posredovanje vzgojiteljice). Med vsemi otroci so po odzivanju na zvočno kuliso najbolj izstopali dečka F1 in F4 ter deklici D2 in D3, ki so pogosto glasno in z zanosom pripevali ob posnetkih, deklica D2 pa se je na glasbo pogosto odzivala tudi gibalno – s plesom. Na podlagi teh opažanj lahko ugotovimo, da predšolski romski otroci reagirajo na zvočno kuliso slovenskih pesmi za otroke, njihove reakcije pa se razlikujejo od posameznika do posameznika, a so pri vseh pozitivne. O splošni pozitivni naravnosti romske populacije in širokemu sprejemanju glasbe kot sredstva za druženje, sprostitve in izražanja čustev govori tudi Brizani-Traja (2000). Romom je glasba že od nekdaj predstavljala glavnino njihovega kulturnega izročila, ki se je iz generacije v generacijo prenašalo le preko ustnega izročila. Prav tako je glasba del romskega vsakdana že stoletja, saj so se v zgodovini z glasbo (tako vokalno kot instrumentalno) pogosto tudi preživljali, ne le zabavali. Danes pa glasba Romom služi predvsem kot sredstvo druženja. V njihovi kulturi se, poleg tradicije, čuti tudi močan vpliv sodobne kulture (glasbe), kar priča o njihovi odprtosti in veselju do glasbe nasploh.

-Ustvarjalnost predšolskih romskih otrok pri oblikovanju instrumentalne spremljave ob petju slovenske pesmi za otroke

Na podlagi dveh izvedb glasbene delavnice, v katerih so otroci ustvarjali z Orffovim inštrumentarjem, smo ugotovili, da je njihova ustvarjalnost visoka: imajo občutek za ritem, opazijo in popravijo morebitne napake v izvajanju ter so sposobni samostojnega ustvarjanja raznolikih ritmičnih vzorcev. Njihova motiviranost za igranje na glasbila je visoka, prav tako pa so visoka njihova pričakovanja do samih sebe. Zgodilo se je, da je otrok, ki je imel možnost prvi pokazati in izvajati svoj lastni ritmični vzorec, po poslušanju ritmičnega vzorca drugega otroka postal nekoliko nervozen. Izrazil je željo, da bi si izmislil oziroma predstavil nov ritmični vzorec, kar smo mu seveda dovolili. Opazili smo, da je bil njegov drugi vzorec zahtevnejši od prvega in nekoliko podoben ritmičnemu vzorcu enega izmed ostalih otrok, kar pomeni, da je med otroki (ali vsaj določenimi posamezniki) prisotna tekmovalnost. Iz tega lahko razberemo, da so otroci zmožni sami preceniti, kateri ritmični vzorec je zahtevnejši in na podlagi tega producirati nove ideje. Pri tem pa moramo poudariti, da sami nobenega ritmičnega vzorca ali posameznega otroka nismo posebej izpostavljali ali hvalili bolj kot druge. Brizani-Traja (2000) pravi, da je ena izmed glavnih značilnosti oziroma prepoznavnih elementov romske glasbe

prav ritem. Ta ima v romski glasbi posebno mesto, saj ne predstavlja le spremljave ali ritmične podlage, temveč ima svoj jezik, saj so z ritmom Romi pogosto ponazarjali bitje srca in doživljanje različnih čustev (jeza, žalost, veselje).

Prav tako pa otrokom v predšolskem obdobju stopnja gibalnega in miselnega razvoja, na kateri se nahajajo, omogoča koordinacijo gibov, ki jih lahko uporabljajo za izražanje svojih čustvenih stanj ali se preko njih odzivajo na dražljaje. To otrokom omogoča tudi višjo ustvarjalnost pri različnih dejavnostih, za katere je potrebna dobro razvita motorika (na primer udarjanje na boben, ksilofon) (Marjanovič Umek, Zupančič 2009).

Pri ugotavljanju njihove ustvarjalnosti se je pojavljala jezikovna ovira, saj so imeli otroci težave z razumevanjem navodil (upoštevanje vrstnega reda, tišine, petja medtem, ko ne igrajo). Predvidevamo, da bi bila njihova ustvarjalnost še bolj izražena, če bi uspešneje premagovali jezikovno oviro.

- Sprejemanje glasbenih dejavnosti, povezanih s slovenskimi otroškimi pesmimi, predšolskih romskih otrok

Že ob prvi izvedbi glasbene delavnice smo ugotovili, da imajo predšolski romski otroci zelo pozitiven odnos do glasbenih dejavnosti ter pri dejavnostih aktivno sodelujejo. V prvi glasbeni delavnici je bil poudarek na poslušanju glasbe in petju slovenske otroške pesmi. Otroci so pokazali visoko zanimanje za drugi (vodeni) del glasbene delavnice, v katerem je bil poudarek na petju in učenju nove pesmi. V nadaljevanju pa smo ugotovili tudi, da je otrokom v veselje peti ob zvočnih posnetkih, samostojno ali ob spremljavi kitare. Njihovo zanimanje za dejavnost je bilo vedno visoko. Razlog za upad njihovega sodelovanja med dejavnostjo nikoli ni bilo pomanjkanje interesa ali nesprejemanje glasbene dejavnosti, temveč predolgotrajna aktivnost in njihova nezmožnost daljše koncentracije. Največ zanimanja so (vidno) pokazali za dejavnosti, pri katerih so bili lahko tudi sami aktivni na več različnih načinov (petje, ritmična izreka, igranje na inštrument, gibanje). Če govorimo o njihovem sodelovanju, lahko posebej izpostavimo drugi del tretje, četrte in pete izvedbe glasbene delavnice – ustvarjanje ritmične spremljave ob petju slovenske pesmi za otroke ter ritmična izgovorjava, petje in gibanje v povezavi z bansom Banana. Med izvajanjem teh dejavnosti so zelo zavzeto sodelovali prav vsi otroci. V primeru pete izvedbe glasbene delavnice pa lahko izpostavimo deklico D2, ki je na prejšnji izvedbi delavnice ni bilo in je bila v primerjavi z ostalimi prisotnimi otroki v zaostanku, vendar je to ni motilo ali zmanjšalo njenega interesa za sodelovanje. Na podlagi vseh opažanj, predvsem prve, druge in tretje izvedbe glasbene delavnice (kjer je bilo prisotnih več otrok) smo ugotovili, da predšolski romski otroci zelo pozitivno sprejemajo glasbene dejavnosti, povezane

s slovenskimi pesmimi za otroke in v njih z velikim veseljem sodelujejo.

Pri dejavnostih pa so se kljub temu pojavljale jezikovne težave, saj večina otrok sprva ni razumela niti navodil niti besedila pesmi, ki naj bi jo peli. O tovrstnih jezikovnih težavah in razvoju dvojezičnosti pri predšolskih otrocih govori Lük Nečak (1995 v Marjanovič Umek in Zupančič 2009) ki pravi, da se otroci, ki nimajo stika z dvojezičnostjo od rojstva, temveč od drugega ali tretjega leta, med četrtem in šestim letom običajno nahajajo v drugi fazi razvoja dvojezičnosti. To pomeni, da poznajo izraze in pomen večine besed v obeh jezikih, vendar besedni zaklad drugega jezika še vedno zaostaja v tolikšni meri, da se pojavljajo težave v komunikaciji. Otrok pa je pri učenju drugega jezika v sproščenem okolju samoiniciativen in bo rad komuniciral in sodeloval pri aktivnostih, tudi če jezika ne obvlada.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Ljudje se med seboj razlikujemo po videzu, velikosti, barvi kože, razmišljanju, interesih, starosti, kraju bivanja in bivalnih razmerah, jeziku, ki ga govorimo, in še po marsičem. Vseeno pa imamo skupne točke, ki nas vse skupaj združujejo. Ena izmed njih je gotovo tudi glasba, katero lahko vsak posameznik doživlja in v njej uživa po svoje. V raziskavi smo v ospredje postavili populacijo predšolskih romskih otrok iz romskega oddelka vrtca Mavrica Trebnje. Spoznali smo, kako delujejo kot samostojna vrtčevska enota, glavni poudarek pa je bil na opazovanju sprejemanja glasbe in odzivanja na glasbene dejavnosti s strani predšolskih romskih otrok.

Ugotovili smo, da je glasba močno zakoreninjena v romski kulturi, kar potrjujeta tudi Brizani-Traja (2000) in Štrukelj (2004). To se jasno odraža na predšolski populaciji romskih otrok. Na poslušanje glasbe so se otroci na vseh izvedbah glasbene delavnice odzivali zelo pozitivno. Na posameznih izvedbah so bili bolj odzivni določeni otroci, spet drugič pa je bila lahko situacija obratna. Iz tega ugotavljamo, da je v raziskovalnem vzorcu prav vsak izmed otrok predvajano glasbo poslušal in se skoraj vedno nanjo tudi pozitivno odzival s pripevanjem, žvižganjem, gibnim izražanjem oziroma plesom ali pa z mrmranjem melodije in/ali besedila. Vsak izmed otrok je bil vsaj enkrat na podlagi lestvice za ocenjevanje odzivnosti označen kot odziven ali zelo odziven. Izjema je le deček F2, ki je v skupini najmlajši in je šele pred kratkim začel obiskovati vrtec, kar je verjetno prispevalo k njegovi zadržanosti.

Zanimalo nas je, kako predšolski romski otroci sprejemajo slovenske pesmi za otroke. Opažanja aktivnosti na to temo nam ponujajo vpogled v jezikovni problem, s katerim se soočajo v vrtcu tako romski otroci kot tudi njihove vzgojiteljice. O jezikovnih težavah, s katerimi se soočajo romski otroci pri vključevanju v šolski sistem, poroča tudi Tancer (1994), ki poleg težav otrok, ki botrujejo slabšemu uspehu ali

počasnejšemu napredovanju pri vključevanju v šolski sistem, izpostavlja tudi težave vzgojiteljev in učiteljev. Ti zaradi neznanja romskega jezika pogosto ne znajo pomagati ali svetovati otroku, to pa vodi v začaran krog neuspeha in težje integracije romske populacije v šolski sistem in posledično v slovensko družbo. Poznavanje slovenskih otroških pesmi romskih otrok je okrnjeno, a so kljub jezikovni oviri zelo odprti za poslušanje in učenje otroških pesmi v slovenskem jeziku. Med aktivnostmi je bilo pogosto opaziti, da otroci niso v celoti razumeli navodil in tudi ne besedil pesmi, ki so jih poslušali ali peli, a to ni negativno vplivalo na njihovo pripravljenost na sodelovanje v glasbenih aktivnostih. Jezikovna ovira se najpogosteje pokaže ravno pri podajanju/razumevanju navodil in oteženi uvodni motivaciji za vzgojitelja, saj je le-to potrebno zelo okrniti, uporabljati čim bolj enostavno izrazoslovje ali celo neknjižni jezik ter jo včasih celo izpustiti in preiti neposredno na aktivnosti (to je pogosto najbolj učinkovit način, da ohranimo romske otroke motivirane). Te težave so značilne za otroke v prehodu iz prve v drugo in otroke v drugi fazi razvoja dvojezičnosti. Spopadajo se s pomanjkanjem besednega zaklada, ki si ga v interakciji z osebo, ki govori drugi jezik (vzgojiteljem) sicer gradijo, a je proces bistveno počasnejši, če je le enosmeren (Lük Nečak 1995 v Marjanovič Umek in Zupančič 2009). Iz lastnih izkušenj z dolgoletno prakso dela s predšolskimi otroki lahko zagotovimo, da imajo vsi predšolski otroci radi glasbo, kar pokažejo z veseljem in zagnanostjo do sodelovanja v različnih glasbenih dejavnostih. Ravno tako je tudi populacija predšolskih romskih otrok povsem odprta za sodelovanje v glasbenih dejavnostih, v njih uživa in glasbo sprejema s pozitivnimi občutki, kar bi lahko izkoristili v izogib težavam, s katerimi se romski otroci srečajo ob vstopu v šolo.

VIRI IN LITERATURA:

- Brizani-Traja, I. (2000). *Le ostanite, Romi gredo!* Celovec: Mohorjeva založba.
Kostelec, A. in Pravne, K. (2009). *Vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialne vede.
Koželj, E. (2009). *Učitelj in romski učenci z vidika ekološkisistemске teorije: magistrsko delo*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
Štrukelj, P. (1999). *Romska kultura (pomen tradicionalnega etničnega izročila in pospeševanje današnjih kulturnih dejavnosti)*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
Štrukelj, P. (2004). *Tisočletne podobe nemornih nomadov. Zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*. Ljubljana: Družina.
Tancer, M. (1994). *Vzgoja in izobraževanje Romov na Slovenskem*. Maribor: Založba Obzorja Maribor.